

osvědčuje schopnost se zdarem řešiti otázky právnícké a získá-li její autor potřebnou dávku autokritiky a zejména pečlivosti, dovede jistě podati práci, které nebude potřebl činiti vážné výtky.

K.

Právo trestní.

Dr. Max Ludwig Müller, Privatdocent an der Universität Tübingen. Die Bedeutung des Kausalzusammenhanges im Straf- und Schadenersatzrecht, Tübingen, 1912.

Problem kausálního vztahu je ze starých problémů, jež zůstávají věčně mladými. Nepozbyl dosud své zajímavosti a důležitosti ani v právu trestním, jež, nemohouc se dosud odhodlati k bezvýjimečnému provedení principu odpovědnosti za vinu, je nuceno ohlížeti se po přijatelném omezení širokého pojmu příčinnosti, tím méně pak v právu civilním, kteréž, uznávajíc případy ručení za škodu nezaviněnou a dávajíc tím z ruky korektiv viny, přímo volá po jiném kritériu umožňujícím přetíti někde kausální řetěz do nekonečna se rozvíjející. Jakkoli pak i literatura tímto problemem se zabývající podlehlá všemocnému zákonu příčinnosti potud, že i ona „se rozvíjí do nekonečna“ a ačkoli již jen s pochopitelnou obavou bereme do ruky každý nový spis zvolivší si toto thema, přece zase vřele vítati sluší literární zjevy, jež značí jakýsi krok ku předu na dráze vedoucí k rozřešení problému či správněji problémů, o něž jde.

Spis *Müllerův* zařazuju bez váhání mezi zjevy povahy posléz naznačené. Pro mne sama je tím zajímavějším, že vycházejí z problému příčinnosti dospívá ke stejným důsledkům, k nimž jsem došel ve svém spise o formách viny (*Müllerem* na četných místech citovaném), konstrukcí *nebezpečí normálního*, zvoliv za východisko nauku o zavinění.

Müller odmítá hned předem oblíbenou nyní theorii vztahu adekvátního i jiné theorie kausální, přijímaje jako jediné správnou theorii podmínky t. j. rovnocennosti všech podmínek spolupůsobivších k výsledku, dle níž je kausální každá podmínka jevící se jako *conditio sine qua non* výsledku. Široký pojem kausality takto vznikající nachází svůj korektiv v tom, že pouhý podmíněčný vztah dvou skutečností není nikdy *sám o sobě* způsobilý k založení odpovědnosti trestní nebo závazku k náhradě škody, nýbrž *vždy jen ve spojení s jinými předpoklady*. Tyto další náležitosti nesluší však pokládati za znaky právníckého pojmu kausálního, nýbrž sluší je naopak rozlišovati od náležitosti vztahu příčinného. Tím stává se široký pojem podmínky právnícky upotřebitelným. (Str. 1—20.)

Pokud k těmto dalším náležitostem náleží *zavinění*, sluší ovšem i zavinění přesně odlišovati od příčinnosti. Chováním zaviněným ve smyslu právnětechnickém může však býti jen takové, které odporuje objektivně-právní *normě* (das objektiv rechtshnormwidrige Verhalten) t. j. některému z požadavků, jichž soujem tvoří právo objektivní. Hledě pak k tomu, že chování se může býti buď pozitivní (konání) nebo negativní (opominutí)

a že pro posouzení protinoremnosti chování se rozhodným je účel, jež norma si vytkla, dospívá *Müller* k zásadě: *normě odporuje opominuté jednání, jehož předsevzetí nebo předsevzetí jednání, jehož opominutí se jeví za okolností současně daných nutným k účelu normou vytyčenému*. Zda jest tomu tak v jednotlivém případě, o tom rozhoduje ne subjektivní stanovisko jednajícího, nýbrž *abstraktní poznání lidské* (str. 20—28). Dle toho jeví se *Müllerovi* objektivně právně protinoremným jen takové chování, které *hledíc k okolnostem, jež abstraktní poznání lidské může ex ante seznati, zvyšuje objektivní možnost zmaření účelu normou vytyčeného*. (Str. 31.)

Tímto výsledkem přibližuje se *Müller* k oněm teoriím kauzálním, které ku příčinnosti žádají vztahu adekvátního, neboť i ony budují — arci s různými variacemi — na *objektivní prognose*. Avšak ostrý rozpor oproti těmto teoriím jeví se v tom, že tyto theorie kriterium takto získané vkládají do samého pojmu kauzality prohlašující je za pojmový znak její a obmezující pomocí něho široký pojem podmínky. *Müller* oproti tomu důsledně trvá při ryzí teorii podmínky, vkládaje kriterium ono do pojmu bezprávnosti či dle terminologie jím zvolené do pojmu objektivněprávní protinoremnosti, již požaduje kromě kauzálnosti k založení odpovědnosti trestní i civilní. Při tom přiznává zcela loyálně mému spisu o formách viny prioritu této myšlenky. (Str. 29—34.)

I v tom se jeví potěšitelná shoda, že ani *Müllerovi* nestačí, aby z činu vzešlo jakékoli, i sebe menší ohrožení právního statku či, jak *Müller* se vyjadřuje, „účelu normou vytyčeného“ lidským chováním, nýbrž že objektivně právně protinoremným je mu jen takové chování se, které ohrožuje *způsobem hodným povšimnutí* (in beachtlicher Weise) účel normou člověku vytyčený (t. j. aby způsobil nebo nezpůsobil skutečnosti určitého druhu) s hlediska prognosy objektivní. Správnost této formule zkoumá pak spisovatel na několika příkladech praktických, při čemž přidává se k mínění rovněž již mnou a později *Exnerem* hájenému, že při posuzování otázky, zda ohrožení nepřestoupilo míry přípustné, rozhodným je kromě míry ohrožení a důležitosti ohroženého účelu normy (statku právního) zejména i *účel*, k němuž jednající směřoval. (Str. 34—42.)

Pochopitelným způsobem dospívá *Müller* — zabývá se případy vyžadujícími de lege lata jednání zaviněného — od otázky chování se objektivně právně protinoremního k náležitostem chování se *subjektivně* zaviněného. Není proň pochyby, že zaviněným ve smyslu technickém může býti jen takové chování se, jež ohrožuje účel vytyčený normou, způsobiti neb nezpůsobovati skutečnosti určitého druhu, nejen s hlediska prognosy objektivní, nýbrž i se stanoviska prognosy *subjektivní* t. j. se stanoviska poznávací možnosti konkrétního individua. Při tom dotýká se přirozeným způsobem i známé sporné otázky, sluší-li tuto možnost poznávací posuzovati dle zvláštní — po případě subnormální — způsobilosti jednajícího či dle jakéhosi měřítka průměrného — kontroversa, která, jak známo, má důležitost pro pojmové určení nedbalosti. *Müller* hájí pro trestní právo stanovisko ryze subjektivní, nepopíraje, že v okruhu

civilního práva lze uvést vážné důvody pro mínění té doby panující, dle něhož nerozhoduje individuální, snad podprůměrná schopnost jednajícího, nýbrž stačí, že nebezpečnost jednání je poznatelná pro *přiměřené schopnosti člověka téhož životního postavení (Verkehrstypus)*. Sám má pochybnosti o správnosti tohoto mínění, zejména an nepochopuje, jak by pak se dalo ospravedlniti zvláštní posuzování osob nepřičetných, jakož i takových, jež pro vady tělesné jsou nezpůsobilé k normálnímu chování se. (Str. 45, p. 1.) Pokud tato výtku směřuje, jak nepochybně, i proti těm, kdož zastávají naznačené měřítko objektivní i pro obor práva trestního, odpovídám k ní, že pro stížené vadou tělesnou, která je činí nezpůsobilými k normálně opatrnému chování se člověka zdravého, platí měřítko zvláštní z té příčiny, poněvadž právě tací lidé tvoří zvláštní typus v životě (*Verkehrstypus*), (školní příklad: slepý chodec na ulici!), kdežto k abnormalitám duševním lze přihlížeti jen s hlediska trestní způsobilosti (nepřičetnosti nebo přičetnosti zmenšené).

Theorie pokoušející se vymeziti úmysl a nedbalost roztrídíuje *Müller* správně dle toho, pokládají-li rozdíl obou těchto forem viny za kvalitativní či kvantitativní. K prvním čítá theorii vůle a theorii představy, jichž společné známé kritérium *Frankovo* však pokládá za neudržitelné. De lege ferenda prohlašuje se pro rozdíl toliko kvantitativní t. j. pro vymezení forem viny dle intenzity předvídání výsledku.¹⁾

Podivným způsobem žádá *Müller* k dolu i značnější *objektivní* míru ohrožení než k nedbalosti. Důvodem je mu, že by bylo „neodůvodněným skokem“, kdybychom ohrožení nepatrného stupně (ještě normální) nepokládali vůbec za trestno, ohrožení pak jen o něco málo vyšší, ale již povšimnutí hodné (dle mé terminologie již nadnormální) trestali hned jako dolosní. Proto chce *Müller* na př. toho, kdo střílí na soka svého na tak značnou vzdálenost, že „ani výtečný střelec“ nesmí doufati, že by na takovou vzdálenost mohl trefiti, a soka zastřelí (příklad *Trägerův*) a rovněž i toho, kdo dlaždice v průjezdě poleje olejem, aby strýc, po němž má děditi, zlomil vaz, trestati jen pro jednání nedbalé.(!) Tím ovšem jednak přichází ve formální rozpor s pojmem úmyslu jak přirozeným tak i právním, jednak úplně přehlíží materiální význam subjektivní nebezpečnosti pachatele dolosního pro zvýšenou trestnost činu. Dává-li pak v té příčině v úvahu, nemělo-li by k dolu býti požadováno ohrožení účelu normou vytyčeného tak značné, že čin se jeví se stanoviska objektivní prognosy *prostředkem k účelu právě opácnému*, sluší proti tomu namítnouti, že roztrídování lidských činů jako prostředků k určitému účelu se stanoviska nějaké *objektivní* prognosy je nemyslitelné. Ostatně kdyby navrhované kritérium bylo způsobilé, musil by *Müller* v případě, že úmyslné ohrožení by nedosahovalo

¹⁾ Uvádí-li *Müller* (str. 50) mezi zástupci tohoto mínění vedle *Löfflera* a *Klee-a* také *mne* se vztahem na můj spis: *Formen der Strafschuld (1903)*, je patrně na omylu. Neboť odlišení forem viny, jež v tomto spise oproti *Löfflerovi* navrhuji: *úmysl = obmysl* (výsledek je účelem jednání), *vina vědomá* a *vina nevědomá* je nesporně *qualitativní* a to dokonce s hranicemi velmi ostře vytyčenými.

této míry, důsledně sprostiti a nikoli trestati pro nedbalost, jak chce učiniti v obou případech svrchu uvedených (str. 42—55).

Dotýká se dále t. zv. *deliktů výsledkem kvalifikovaných*, při nichž zákon spojuje přísnější trest s těžším výsledkem nehledě k tomu, je-li zaviněn čili nic, dovozuje, že důvod toho může záležeti jedině v tom, že v takových případech bývá s lehčím (zaviněným) výsledkem *zpravidla* spojeno nebezpečí výsledku těžšího. Proto pokládá za podmínku přísnějšího trestu, že lehčí, zaviněný výsledek vedl k těžšímu právě v *rámci této nebezpečnosti*. Při tom si nijak nezatajuje, že řešení těchto případů způsobuje právě theorii podmínky značné obtíže, správně ihned podotýká, že by nebylo spravedlivě činiti této theorii výtky proto, že „se zdráhá zaplatiti dluhy tohoto zruďného potomka dolu indirektního“ (str. 61—66).

Další ne méně zajímavé úvahy spisovatelovy vztahující se na oblast práva *civilního* doporučuji pozornosti našich civilistů. Zde jen zcela stručně uvádím, že, pokud ku vzniku závazku náhradního je kromě způsobené škody třeba *zavinění*, žádá Müller důsledně i pro civilní právo, aby tu bylo jednání odporující objektivně právní normě t. j. jednání nebezpečné se stanoviska objektivní prognosy a aby škoda vzešla právě v rámci nebezpečí (str. 65—70). Ale také v případech, kde *nezaviněné* způsobení škody zakládá ručení, obmezuje se toto na škodu vzešlou uskutečněním onoho nebezpečí, „vzhledem k němuž byla stanovena náhradní závaznost jednání, o něž jde“, tedy na př. při podniku železničním na nehody vznikající uskutečněním nebezpečí vlastního provozu železničímu. Ani zde tedy není třeba sám pojem příčinnosti nějak obmezovati (str. 71—81).

Druhý díl spisu je věnován jednak pojmovému určení škody — (zajímavě je tu tvrzení, že hodnota se nehodí k určení škody) — jednak úvahám o rozsahu a obsahu závazku náhradního. (Str. 81—137.)

Chtěl-li spisovatel, jak v doslovu praví, spisem svým přispěti k objasnění „podstaty otázek, jež se skrývají pod škraboškou problému kauzálního,“ „aby tato škraboška s tajemnými rysy jednoho z praprotblemu lidského poznání konečně pozbyla své moci zmatky působící“, sluší uznati, že tohoto účelu svého dosáhl potud, ano se mu podařilo s jiného hlediska, než se stalo prvé, a zejména i pro oblast práva civilního doličiti možnost, za důsledného setrvávání při neobmezeném pojmu podmínky příkázati obmezující prvky nauce o bezprávnosti. Namítá-li pak *Kriegsmann* (*Zeitschrift f. die gesamte Strafrechtswissenschaft* sv. 37, str. 731), na obranu theorie vztahu adekvátního, že je nepřipustno takto „rozbíjeti“ jednotný pojem příčinnosti, zdá se mi spíše, že pojem ten rozbíjí sama theorie posléz uvedená, vylučujíc svým restriktivním určením pojmu příčinnosti z něho řadu případů, kde výsledek — aspoň ve smyslu jak filosofie tak i mluvy lidové — nesporně byl způsoben.

Miřička.